

**INWENTARZ
RĘKOPISÓW
BIBLIOTEKI JAGIELLOŃSKIEJ**

Nr 12386–12840

**ARCHIWUM DOMOWE PAWLIKOWSKICH
CZĘŚĆ IV**

KRAKÓW 2021

**INWENTARZ RĘKOPISÓW
BIBLIOTEKI JAGIELLOŃSKIEJ**

NR 12386–12840

**ARCHIWUM DOMOWE PAWLIKOWSKICH
CZĘŚĆ IV**

**INVENTARIUM
LIBRORUM MANUSCRIPTORUM
BIBLIOTHECAE IAGELLONICAE**

Codices 12386–12840

**ARCHIVUM DOMUS PAWLIKOWSCIANAE
PARS IV**

SUMPTIBUS BIBLIOTHECAE IAGELLONICAE

**INWENTARZ
RĘKOPISÓW
BIBLIOTEKI JAGIELLOŃSKIEJ**

NR 12386–12840

**ARCHIWUM DOMOWE PAWLIKOWSKICH
CZĘŚĆ IV**

Opracowali

JOANNA BASTER, GRZEGORZ FULARA, IWONA HOJDA,
MONIKA JAGLARZ, URSZULA KLATKA, EWA MALICKA, MONIKA MYDEL

pod redakcją

MONIKI JAGLARZ i URSZULI KLATKI

NAKŁADEM BIBLIOTEKI JAGIELLOŃSKIEJ

© Copyright by Monika Jaglarz i Urszula Klatka
© Copyright by Biblioteka Jagiellońska
Kraków 2021

Recenzent
dr hab. Janusz Pezda, prof. UJ

Opracowanie indeksu
Urszula Klatka

Projekt okładki i łamanie tekstu
Grzegorz Fulara

Na okładce wykorzystano fotografię dworu w Medyce, rkp. 11943 II, k. 6.

Opublikowano z Funduszu Anny Łysiak i Lidii Procyk.

ISBN 978-83-8138-561-9 (druk)
ISBN 978-83-8138-562-6 (online)

<https://www.doi.org/10.12797/9788381385626>

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI, BIBLIOTEKA JAGIELLOŃSKA
al. Mickiewicza 22, 30-059 Kraków
<https://bj.uj.edu.pl>

KSIEGARNIA AKADEMICKA sp. z o.o.
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
<https://akademicka.pl>

Kasprowi Pawlikowskiemu z Medyki
1927–2021

Obecny tom *Inwentarza rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej* to czwarta i ostatnia część poświęcona Archiwum Domowemu Pawlikowskich. W poprzednich latach ukazały się: w 2008 r. część pierwsza – opisująca najstarsze dokumenty rodzinne oraz spuścizny rękopiśmienne Pawlikowskich z linii medycznej od Józefa Benedykta do Jana Gwalberta Henryka, a także papiery powinowatych: Dzieduszyckich i Abramowiczów; w r. 2012 część druga – zawierająca opisy archiwaliów rodzin spokrewnionych z Pawlikowskimi (Wolskich, Trojackich, Paszkowskich) oraz tzw. materiały obce pozyskane do Archiwum Domowego Pawlikowskich; wreszcie w r. 2016 część trzecia – poświęcona w całości Michałowi Pawlikowskiemu, twórcy Archiwum Domowego Pawlikowskich.

Niniejsza część zawiera opisy spuścizn Anieli (Leli) z Wolskich Michałowej Pawlikowskiej i jej siostry, Beaty z Wolskich Obertyńskiej wraz z papierami rodzinnymi, głównie Wolskich i Obertyńskich oraz materiałami należącymi do archiwaliów opracowanych w częściach I–III Archiwum Domowego Pawlikowskich, a nieumieszczonych tam, ponieważ trafiły do Biblioteki Jagiellońskiej, kiedy praca nad poprzednimi tomami była już ukończona.

Są to następujące zespoły: rękopisy opracowane w 2004 r., a pochodzące z Kozińca w Zakopanem (Ak. 79/04, 151–175/04, 556–568/04), przybytki r. 2005 przywiezione z Londynu (Ak. 129–173/05) i Montrealu (Ak. 310–346/05, 367–513/05, 526–538/05) oraz skatalogowane w 2008 r. fragmenty części londyńskiej (Ak. 119–126/08). Materiały te zostały uzupełnione poprzez dary Kaspra Pawlikowskiego w latach 2009–2011 i 2016 (Ak. 108–117/09, Ak. 35/10, 126–191/10, 211–232/10, Ak. 198–225/11, 247–249/11, Ak. 36–38/16, 51–55/16, 347/16). Ponadto przy opracowaniu katalogowym uwzględniono obiekty wyłączone z innych jednostek Archiwum Domowego Pawlikowskich przy opracowaniu poprzednich tomów inwentarza – ich szczegółowa lista została ujęta w konkordancji.

Aniela Pawlikowska (1901–1980), zwana Lelą, była młodszą córką poetki Maryli z Młodnickich i inżyniera Wacława Wolskich. W 1924 r. poślubiła Michała Pawlikowskiego, z którego to małżeństwa przyszło na świat pięcioro dzieci: Maria Ludwika, Kasper, Dorota oraz zmarli w wieku dziecięcym Agnieszka i Łukasz. Przed r. 1939 Aniela Pawlikowska dała się poznać przede wszystkim jako ilustratorka pięknie wydanych książek, zdobywała popularność jako portrecistka i brała udział w kilku wystawach polskich i zagranicznych. W czasie II wojny znalazła się z rodziną w Rzymie, gdzie zarabiała na utrzymanie najbliższych, wykonując portrety na zamówienie. Również w Anglii, dokąd po wojnie udali się Pawlikowscy, zyskała liczną klientelę i była

jedną z najbardziej wziętych portrecistek, zwłaszcza w kręgach arystokratycznych. Szczególnie popularne były jej portrety dziecięce. W 1955 r. w Londynie miała miejsce wielka indywidualna wystawa jej obrazów. W Polsce twórczość artystki była prawie nieznana, dopiero po r. 1997 Kasper Pawlikowski podarował Muzeum Narodowemu w Krakowie blisko tysiąc jej prac.

Spuściznę Anieli Pawlikowskiej liczącą 114 sygnatur otwierają **papiery osobiste** (sygn. 12386–12397), wśród których oprócz dokumentów znajdują się fragmenty wspomnień, notesy, kalendarzyki z notatkami i książki rachunkowe. W zespole obejmującym jej **twórczość** (sygn. 12398–12413) uwagę zwracają oryginalne prace plastyczne: rysunki, akwarele i projekty graficzne (sygn. 12398–12399, 12401) oraz szkicowniki (sygn. 12410) uzupełnione reprodukcjami jej dzieł (fotografie, druki, wycinki prasowe) oraz omówienia prasowe twórczości. Materiały do **działalności** (sygn. 12414–12421) to przede wszystkim korespondencja związana z zamówieniami na portrety, w tym też miejscu znalazły się papiery dotyczące Archiwum Domowego Pawlikowskich, którego losem Aniela Pawlikowska zajmowała się po śmierci męża w 1970 r. Obszerny zespół stanowi **korespondencja** (sygn. 12422–12481) oraz **listy** (sygn. 12482–12493). Spuściznę zamykają **papiery rodzinne Wolskich** (sygn. 12494–12497) związane głównie z rodziną Kazimierza i Anny z Sozańskich Wolskich, brata i bratowej Anieli i Beaty Wolskich oraz **materiały obce**, w tym druki z dedykacjami dla Anieli Pawlikowskiej (sygn. 12498–12499).

Beata z Wolskich Obertyńska (1898–1980) polska poetka i nowelistka, starsza siostra Anieli Pawlikowskiej debiutowała w 1924 r. Większość utworów poetyckich i prozatorskich w tym okresie ogłaszała w wysmakowanej formie edytorskiej w oficynie wydawniczej „Biblioteka Medycka” (m.in. nowele *Gitara i tamci*, poezje *Pszczóły w słoneczniku*, *Głóg przydrożny*, *Klonowe motyle*, opowieść wierszem *O braciach mroźnych*. *Sen kalendarzowy*), ponadto zamieszczała utwory liryczne i artykuły w prasie. Po ukończeniu Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej w latach 1933–1937 występowała na scenach teatrów lwowskich. Aresztowana we Lwowie przez NKWD w 1940 r. odbyła tułaczkę po więzieniach i sowieckich obozach pracy; opisała ją później w powieści autobiograficznej *W domu niewoli*. Po 1942 r. jako żołnierz Pomocniczej Służby Kobiet (PSK) przebyła szlak przez Iran, Palestynę, Egipt do Rzymu. W 1944 r. osiadła na emigracji w Londynie. Była członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Wiersze, prozę, wspomnienia oraz przekłady poetyckie z literatury francuskiej i angielskiej publikowała w prasie emigracyjnej, m.in. w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza”, „Wiadomościach” oraz „Życiu”. Utwory liryczne przyniosły jej wiele nagród środowiska emigracyjnego, w tym w 1974 r. Nagrodę Fundacji Alfreda Jurzykowskiego. Do połowy lat 80. XX w. jej utwory publikowane były w oficynach polonijnych w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych, m.in. przez Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas” w Londynie, wyjątek stanowiły wydane w kraju *Wspomnienia*, w których obok *Quodlibecika* Obertyńskiej znalazł się pamiętnik jej matki pt. *Quodlibet*.

Spuścizna rękopiśmienna Beaty Obertyńskiej liczy 234 jednostki (sygn. 12500–12733). Na obszerną część **papierów osobistych** (sygn. 12500–12538) składają się

dokumenty, notesy i kalendarzyki, fragmenty wspomnień pt. *Quodlibecik i Perepelniki*, fotografie własne oraz rodzinny i przyjaciół, wycinki i druki poświęcone jej osobie i twórczości, wreszcie spisy archiwaliów. Najobszerniejszy zespół rękopisów stanowi jej **twórczość literacka** (sygn. 12539–12636): utwory liryczne, następnie opowiadania, nowele i powieści z najbardziej znanym dziełem prozą *W domu niewoli* oraz utwory dramatyczne. Są to rękopisy i maszynopisy różnych wersji utworów oraz druki i wycinki prasowe. Następnie wyodrębniono jej przekłady utworów angielsko- i francuskojęzycznych na język polski, w tym m.in. wierszy Zofii Ilińskiej-Mosley, a także prace edytorskie, w tym wspomnienia babki i matki. Tu też umiejscowiono dokumenty i korespondencję w sprawie edycji jej utworów oraz fragment korespondencji prowadzonej już po jej śmierci przez siostrzeńca i spadkobiercę – Kaspra Pawlikowskiego, a dotyczącej jej spuścizny literackiej. Na **materiały warsztatowe** składają się notatki, bruliony i fragmenty utworów (sygn. 12637–12646), zebrane przez nią wycinki prasowe i druki, materiały o charakterze religijnym oraz na temat Cmentarza Orłat we Lwowie. W **materiałach do działalności** (sygn. 12647–12652) znajduje się dokumentacja występów teatralnych, wieczorów autorskich oraz imprez promujących jej twórczość literacką. Następna część to bardzo obfita **korespondencja** (sygn. 12653–12695) i **listy** (sygn. 12696–12713). Do **materiałów rodzinnych** (sygn. 12712–12721) należą – oprócz wspomnienia o bratanicy, Róży Marii Wolskiej – papiery krewnych jej męża, Józefa Obertyńskiego (1893–1937): pamiętniki Marii z Bohdanów Obertyńskiej i Tekli z Obertyńskich Boguszowej oraz papiery ks. Zdzisława Obertyńskiego. Wreszcie **materiały obce** (sygn. 12722–12733) to głównie utwory literackie, zebrane przez Obertyńską lub jej ofiarowane.

Do tomu dołączono inne materiały rodzinne oraz obce, które stanowią swoisty aneks do części I–III inwentarza Archiwum Domowego Pawlikowskich i liczą 107 jednostek rękopiśmiennych (sygn. 12734–12840). Część tę otwiera **kolekcja oryginalnych fotografii** powstańców styczniowych ze zbiorów Mieczysława Pawlikowskiego (sygn. 12734), po czym następują **fragmenty spuścizny rodzinnych**: Jana Gwalberta i Wandy z Abramowiczów Pawlikowskich (sygn. 12735–12751), Mariana Maurizio-Abramowicza (sygn. 12752–12753), Tadeusza Pawlikowskiego (sygn. 12754–12756), Michała Pawlikowskiego (sygn. 12757–12766), Agnieszki Pawlikowskiej (sygn. 12767–12770) oraz Jana Gwalberta Henryka Pawlikowskiego i jego córki Iwony (sygn. 12771–12773). Do materiałów o charakterze rodzinnym zaliczyć też trzeba: **papiery majątkowe** dotyczące nieruchomości będących własnością Pawlikowskich (sygn. 12774–12778), **kolekcję fotografii**, głównie dziewiętnastowiecznych, przedstawiających krewnych i przyjaciół Pawlikowskich i Dzieduszyckich (sygn. 12779–12786), ponadto dwudziestowieczne **klisze negatywowe, przeźrocza, mikrofilmy i druki dotyczące Pawlikowskich** (sygn. 12787–12792) oraz **fragment korespondencji rodzinnej** (sygn. 12793–12797). Część tę zamyka tom publikacji Tadeusza Ewarysta Pawlikowskiego (sygn. 12798). **Materiały obce** to autograf „Pieśni o lesie” Kazimierza Iłakowiczówny (sygn. 12799) oraz fragment spuścizny emigracyjnego polityka Jerzego Zdziechowskiego (sygn. 12800–12840).

W tym miejscu autorzy *Inwentarza* pragną podziękować za wsparcie w rozstrzygnięciu kwestii naukowych i gotowość dzielenia się z nami wiedzą Panu prof. Wojciechowi Lięgie i Panu prof. Janowi Michalikowi z Wydziału Polonistyki UJ, za pomoc bibliograficzną dziękujemy Pani Justynie Wysockiej z Pracowni Archiwum Oficyny Poetów i Malarzy oraz Panu Grzegorzowi Pisarskiemu z Polish Libray POSK w Londynie. Cenne uwagi do rodzinnych biografii zawdzięczamy Pani Annie Kasprowej Pawlikowskiej i Pani dr Marcie Trojanowskiej.

Opracowanie tego tomu kończy naszą pracę nad katalogiem Archiwum Domo-
wego Pawlikowskich. Dlatego też słowa podziękowania kierujemy do Darczyńców – do Rodzin Pawlikowskich oraz Tarnowskich, Woźniakowskich i Żuławskich, za wsparcie podczas naszej trwającej dwadzieścia lat pracy.

Słowa szczególnej wdzięczności należą się Panu Kasprowi Pawlikowskiemu (1927–2021), którego pomocy przy opracowaniu wszystkich tomów *Inwentarza* nie sposób przecenić i którego pamięci dedykujemy czwarty, ostatni tom.

Wszystkie założenia zastosowane przy przygotowaniu opisów, a zawarte we wstępie do pierwszej części, są aktualne.

Autorami opisów inwentarzowych są następujące osoby:

mgr Joanna Baster opracowała 29 jednostek sygn. 12408, 12722, 12735–12751, 12758, 12759, 12771, 12774–12778, 12787, 12788;

mgr Grzegorz Fulara opracował 79 jednostek sygn. 12421, 12516–12529, 12695, 12716–12720, 12732, 12734, 12752, 12753, 12767–12769, 12773, 12779–12786, 12798, 12800–12840;

mgr Iwona Hojda opracowała 71 jednostek sygn. 12422–12434, 12441–12493, 12763–12766, 12797;

dr Monika Jaglarz opracowała 59 jednostek sygn. 12401, 12409, 12415, 12495, 12496, 12499–12507, 12535–12538, 12558, 12562, 12617, 12623–12636, 12646, 12712–12715, 12723, 12724, 12728–12731, 12733, 12757, 12760–12762, 12789–12796;

dr Urszula Klatka opracowała 119 jednostek sygn. 12403, 12404, 12413, 12508–12515, 12530–12534, 12539–12557, 12559–12561, 12563–12616, 12618–12622, 12637–12645, 12647–12652, 12721, 12725–12727, 12770, 12772, 12799;

mgr Ewa Malicka opracowała 31 jednostek sygn. 12386–12400, 12402, 12410–12412, 12414, 12416–12420, 12494, 12497, 12498, 12754–12756;

mgr Monika Mydel opracowała 67 jednostek sygn. 12405–12407, 12435–12440, 12653–12694, 12696–12711.

Monika Jaglarz i Urszula Klatka przeprowadziły kontrolę opisów i zredagowały tom; indeks osób, instytucji i miejscowości sporządziła Urszula Klatka.

Monika Jaglarz

ISBN 978-83-8138-561-9